

2022-04-26

Justitiedepartementet
Dnr Ju2022/00065

Remissyttrande över SOU 2021:100 Ny förverkandelagstiftning

Sveriges Domareförbund har anmodats yttra sig över rubricerade utredningsbetänkande.

Sveriges Domareförbund är ett yrkesförbund för domare. Förbundet ska företräda Sveriges domare i lagstiftnings- och rättskipningsfrågor, värna om domstolarnas självständighet och i övrigt bevaka frågor av betydelse för den dömande verksamheten.

Allmänt

Förbundet uppfattar det som positivt att ett helhetsgrepp tas om förverkandereglererna och tillhörande processuella regler. Förbundet välkomnar att systemet får en mer lättillgänglig utformning än tidigare och att en del hittills underförstådda principer regleras uttryckligen.

Det kan förväntas bli ett tillskott av mål avseende självständigt förverkande av brottsvinster. Utredningen beräknar kostnaden för domstolarna till 36,5 miljoner kr årligen, vilket är det sammanlagda resultatet av tre ”ytterst grova” uppskattningar (avsnitt 12.4.8, s. 473-474). Det är enligt förbundets mening viktigt att domstolarna kompenseras för de ökade kostnader som kan uppkomma. Generellt är det förbundets uppfattning att varje gång det sker satsningar på polis och åklagare, måste det övervägas vilka tillskott domstolarna kommer att behöva, eftersom denna typ av satsningar kan förväntas leda till ökning i antalet mål. Därför måste, även som följd av ett förslag av denna typ, en motsvarande ökning av antalet domare tas med i planeringen.

Retroaktivitet och preskription betr. självständigt förverkande av brottsvinster

När det gäller frågan om retroaktivitet (avsnitt 11.2, s. 451-455) kan följande noteras. Enligt 2 kap. 10 § första stycket regeringsformen får ingen dömas till svårare straff eller annan brottspåföljd än som var föreskriven för gärningen när den begicks. Det gäller även förverkande och annan särskild rättsverkan av brott. Det måste bedömas som högst osäkert om det är så som det antas i utredningen, nämligen att förverkande skulle kunna ske avseende egendom som det visas har en bakgrund i brottslig verksamhet men som inte behöver knytas till visst brott och därför skulle falla utanför regleringen i 2 kap. 10 § första stycket regeringsformen. Man kan t.ex. tänka sig situationer där det är visat att egendom härrör från brottslig verksamhet och det står klart att denna brottsliga verksamhet har ägt rum före lagändringens ikraftträdande. Det skulle kunna uppfattas som ett kringgående av regeringsformen att anse att förverkande i ett sådant fall inte berörs av förbudet mot retroaktiv strafflag. Detta kan leda till stora tillämpningssvårigheter inledningsvis,

och resonemang liknande de i NJA 2000 s. 132 skulle kunna aktualiseras, dvs. att domstolarna i varje enskilt fall måste bedöma om förverkande hade kunnat ske även enligt äldre bestämmelser.

Det anges att självständigt förverkande av brottsvinster inte ska omfattas av preskriptionsbestämmelserna i 35 kap. brottsbalken (avsnitt 5.6.2, s. 319; jfr även s. 369). Det kan emellertid övervägas om det ändå borde finnas någon preskriptionsregel; teoretiskt sett skulle den enda spärren mot förverkande av mycket gamla brottsvinster vara att förverkande inte får beslutas om det är uppenbart oskäligt (föreslagna 36 kap. 16 § brottsbalken). I den fortsatta beredningen bör det övervägas hur denna lösning passar ihop med den rättsliga systematiken i övrigt (jfr åtalspreskription, preskription av skattefordringar, civilrättslig preskription etc.).

Några kommentarer av mer formell natur

Det kan ifrågasättas varför specialregleringen i 16 § andra stycket smugglingslagen ska vara kvar (s. 122 och 582-583). Frågan är om det inte är lämpligare att låta den enhetliga definitionen av hos vem förverkande ska ske omfatta även smugglingsfallen, särskilt som föreslagna 36 kap. 10 och 14 §§ brottsbalken hänvisar till föreslagna 15 § samma kapitel, vilket innebär att den som har egendomen i sin besittning ska presumeras vara dess ägare.

En liknande diskrepans uppstår när det gäller formuleringen ”vara som varit föremål för brott enligt denna lag” i 16 § första stycket smugglingslagen; bestämmelsen kräver att både de objektiva och subjektiva förutsättningarna för brott måste vara uppfyllda (se NJA II 2000 s. 492). Samma typ av regel finns i 6 § narkotikastrafflagen. I föreslagna 36 kap. 9 § brottsbalken anges ”förverkande av egendom som varit föremål för brott” som benämning av förverkandetypen, trots att p. 2 talar om egendom ”vars användande utgör brott”. Detta kan uppfattas som att en rent objektiv bedömning ska göras, trots att det enligt brottsbalkskommentaren även i detta sammanhang avses en gärning som uppfyller de objektiva och subjektiva rekvisiten för ett brott. Vad som gäller i subjektivt hänseende bör därför förtydligas. I föreslagna 36 kap. 9 § (s. 52) bör det oavsett detta stå ”Egendom 1. som framställts --- 2. vars användande --- 3. som någon --- 4. som på annat sätt ---”, annars blir det i p. 2 ”Egendom som vars ---”. Det kan även noteras att det, om förslagen genomförs, blir skillnader mellan narkotika och annat smugglat gods i relation till den föreslagna bestämmelsen om förverkande av egendom som inte kan ha legal användning (avsnitt 8.6.2, s. 377-378).

I föreslagna 36 kap. 23 § (s. 55) finns formuleringen ”Tredje man får delta i rättegången endast om hen visar sannolika skäl ---” men i 25 § ”Om egendom förverkas trots att tredje man har påstått att egendomen tillhör honom eller henne ---”. Formuleringarna bör göras mer enhetliga i den fortsatta beredningen.

Detta remissyttrande har beslutats av förbundets styrelse.

Hanna Werth
ordförande